

Slovenski Pravnik.

Leto XXVII.

V Ljubljani, 15. februarja 1911.

Štev. 2.

Zagovorništvo.

Spisal dr. Metod Dolenc.¹⁾

I. Slika sedanjosti.

1. Po zakonu sme obdolženca zagovarjati vsakdor, ki je vpisan v imeniku zagovornikov. Tak imenik vodi vsako višje deželno sodišče za svoj okoliš. V imenik naj se vpišejo: najprej vsi odvetniki, ki izvršujejo odvetniške posle v okolišu; nadalje, ako prosijo, člani učiteljskega zbora pravo- in državnoslovnih fakultet, tudi privatni docentje; slednjič vsi za sodništvo, odvetništvo in beležništvo izprašani pravoznalci, ako prosijo in ne govori zoper nje ničesar, kar bi jih od sodništva, odvetništva ali beležništva izključevalo.

V praksi izvršujejo zagovorniške posle zlasti odvetniki pa njih koncipientje, bodisi, da so le-ti prestali sodniški izpit in potem prestopili k odvetništvu, bodisi, da so odvetniški izpit prebili, pa še niso upravičeni otvoriti samostojne pisarne. (Odvetniki, ki so od stranke najeti za zagovornika ali zastopnika, smejo biti v zmislu zakona z dne 17. aprila 1902 št. 79 drž. zak. v postopanju radi prestopkov zastopani po kandidatih, v imenik odvetniških kandidatov vpisanih, tudi ako nimajo še nobenega strokovnega izpita.) Poleg odvetnikov nastopa pri okrajnih sodiščih kakor zagovornik še notar; sicer pa za zagovorništvo v praksi ne pride nihče več v poštev. Za sodništvo izprašani »pravoznalci« so praviloma, kakor sodniki, državni uradniki in ne smejo brez dovoljenja višje oblasti zaprositi vpisa v imenik zagovornikov. Pač pa se včasih pripeti pri manjših sodnih dvorih, da se postavi sodnega uradnika »exoffo« za zagovornika, ne da bi bil v imenik zagovornikov vpisan. To se zgodi na ukaz sodnega predstojnika, ako iz kakega vzroka koli ni drugega zagovornika pri roki. Da bi se redni člani pravoznanske fakultete

¹⁾ Odlomek iz »Die Verfassung der oesterreichischen Strafgerichte und das Laienrichtertum«. (Gl. »Slov. Pravnik« I. 1910 str. 319.)

dali vpisati za zagovornike, se ne pripeti izlepa; privatne docente, ki so odvetniki ali odvetniški kandidati, se pa pač češče vidi za zagovorniško mizo.

V resnici pride torej za zagovornika le bodoči ali resnični odvetnik v poštev, o njem bodi govor v naslednjem, kakor o zagovorniku »kat' exochén«; nazadnje se poreče še beseda o notarjih.

2. Pot do avstrijske advokature je glede študij podobna, kakor pri sodnikih. Pogoj za vpis v imenik odvetniških kandidatov je, da so dokazane vse zahteve, ki so predpisane za vstop v sodno prakso. Izvrševanje advokature je odvisno od indigenata, samopravnosti, dosege doktorske časti, sedemletne praktične službe, — eno leto pri sodnem dvoru, 6 let pri sodišču ali v pisarni odvetnika v Avstriji (od teh 6 let morajo biti 3 po dosegi doktorske časti pri odvetniku odslužena), — slednjič od prebitega odvetniškega izpita. Najzgodnejši termin za opravo odvetniškega izpita je — pod pogojem dosege doktorske časti — čas po četrtem letu prakse, od koje mora biti eno leto pri kakem sodnem dvoru, ostala leta pri odvetniku odslužena.

Izpit sestaja iz dveh klavzurnih del (kazensko in civilno pravo) in iz ustnega izpita. Izpitni komisarji so: dva nadsvetnika (člana gremija višjega deželnega sodišča) in en odvetnik, predseduje pa predsednik višjega deželnega sodišča ali njegov namestnik.¹⁾ Snov izpita je ista kakor pri sodniškem izpitu, izpit sam se pa v resnici že zategadelj z manjšim trudom prebije, ker odpade cela domača naloga, predpisana za sodnike, in ker pri izpitu ni petega člana izpitovalne komisije za sodništvo, vseučiliškega profesorja, torej zastopnika teorije. In vendar nadomešča »de lege« odvetniški izpit i za sodništvo,²⁾ i za beležništvo; v praksi pa vendar ni postal enotni justični izpit, to se

¹⁾ Dr. Coumont (Gerichtszeitung 1900, str. 157) pravi, da v izpitnih komisijah prevladuje dandanes brez razloga sodniški element, ki odvetnike učenjuje, žal, mnogokrat bolj po unanji zgovornosti, kakor po logiki in ostroumnosti. Temu nasproti pa stoji dr. M. Sternberg (Richterzeitung 1906, str. 76) na stališču, da odvetniki sploh niso sposobni izpitovalci.

²⁾ Državni poslanec (prej sodnik, sedaj vseučil. profesor) dr. I. Sopešcu I-Grecul rekel je na drugem občnem zboru sodniške združbe dne 8. dec. 1908, da je to dejstvo za sodnike »sramotno«.

veda radi tega ne, ker so predpogoji k odvetniškemu izpitu podani le pri odvetniških kandidatih.

Predno je vpisan v imenik odvetnikov, mora bodoči odvetnik priseči »cesarju zvestobo in pokorščino, neprelomljivo spoštovanje državnih osnovnih in vseh drugih zakonov in vestno izpolnjevanje svojih dolžnosti«. Prisega se stori pri višjem deželnem sodišču ali pri delegiranem sodnem dvoru prve inštanice. Kazenski zagovornik kakor tak pa niti nima priseči, niti ne stori nikake obljube; da, ako ni obenem odvetniški ali notarski koncipijent, nima prav nikake stanovske disciplinarne oblasti nad sabo.

Glede odvetnikovega stanovališča ni pri vpisu v imenik odvetnikov nikakih predpisov. Kjerkoli je kandidat odvetniški izpit prestal, vpis v imenik zagovornikov sme zahtevati pri poljubnem višjem deželnem sodišču, ampak le pri enem; takisto vpis v imenik odvetnikov le pri eni zbornici.

O zahtevi vpisa v imenik odvetnikov odloča — odvetniška zbornica. V času po občnem sodnem redu do 1820 je imenoval odvetnike cesar, od tedaj do 1849 višje deželno sodišče, od 1849 do 1868 justični minister; šele po sedaj veljavnem odvetniškem redu z dne 6. julija 1868 postalo je odvetništvo — »prosto«. ¹⁾ Vpis se sme odkloniti le iz razlogov kazenskega zakonika ali odvetniškega reda; zoper odklonitev pristoja priziv na — vrhovno sodišče. Dovoljeni vpis mora odbor odvetniške zbornice višjemu deželnemu ter vrhovnemu sodišču pa justičnemu ministrstvu naznaniti in v uradnih listih objaviti.

Število odvetnikov, ki se vpišejo pri isti odvetniški zbornici, tudi ni omejeno (»*numerus clausus*« je nepoznan); lokalizacije odvetništva izven zagovorništva, kakor n. pr. v Nemčiji na ta način, da se pripusti odvetnik samo pri enem ali pri več sodiščih, ni; vsak advokat nastopa slobodno pri vsakem, tudi najvišjem tuzemskem sodišču; seveda so tej prostosti samo ob sebi postavljene meje vsled zahteve znanja deželnega jezika, ki je pri sodišču v rabi. Tituliranje odvetnikov je brez pomena; v nekaterih mestih, n. pr. na Dunaju, v Gradcu, Solnogradu i. t. d. imajo odvetniki privilegij zvati se »dvorni in sodni odvetnik«; v Galiciji

¹⁾ Glej Gumplovicz, Das oesterreichische Staatsrecht, str. 146.

se imenujejo »advokat krajowy«. Ti naslovi pa jim ne dadé nikakih predpravíc pred »navadnimi« odvetniki, odprava teh naslovov je le še vprašanje časa.

Tudi glede poznejšjega stanovališča je odvetnik popolnoma prost. Le z ozirom na ljudstvo, ki išče svojih pravic, omejeno je prosto preseljevanje po zakonu nekoliko s tem, da mora odvetnik 3 mesece pred selitvijo na nov kraj to javiti odboru svoje odvetniške zbornice in odboru one, kojoj si je izbral za novo.

Nek način, kako se more v Avstriji postati odvetnik, bodi tu naknadno omenjen. V mislih je mnogo napadana določba odvetniškega reda, da nadomoščaj 5letno službovanje, ki je kdo prebije kakor svetovalec s pravico glasovanja pri tuzemskem sodnem dvoru, zahteve doktorata, prakse in odvetniškega izpita. Gre tu osobito za svetnike in višje svetnike, ki so službovali pri zbornem sodišču, vložili prošnjo za pokoj, in se, vživajoč pokojnino, poprimejo odvetništva. Te ugodnosti za sodni stan odvetniki nič kaj radi ne gledajo, sodniki pa se po večini zanjo gorko zavzemajo.

3. Izbera in naročilo zagovornika sta — primerno pravici prostega preseljevanja odvetnikov — čisto prosta. V resnici ni nikaka posebna izjema, da odvetniki z Dunaja ali iz drugih stolnih mest gredo v druga mesta zagovarjat; so tudi odvetniki, ki se ukvarjajo izključno ali pa skoraj izključno le z zagovarjanjem in so dosegli kakor rezki zagovorniki nekaj sloves.¹⁾

Zagovor je potreben (t. j. ako stranka ne naroči sama zagovornika, pridoda se ji uradoma): na glavni razpravi pred porotniki (tudi ako gre le za pregrešek ali prestopok in ako je obtoženec sam »pravoznalec«); na javnih razpravah o ničnostni pritožbi zoper sodbe porotnega sodišča; pri obtožbi odsotnega in v postopanju pred prekim sodiščem. Zagovornika postavi v takih slučajih v krajih, kjer je sedež odvetniške zbornice, njen odbor, drugod pa sodišča sama. Zagovornik ne dobi za zagovarjanje od države nikakega plačila, pač pa si sme dati, ako ima njegov klient premoženja, svoje stroške od sodišča odmeriti in jih od zagovarjanega izterjati.

Pa tudi tam, kjer zagovor ni potreben, imajo v zagovorniški imenik vpisani dolžnost, da sprejemajo zagovarjanje zastonj.

¹⁾ Glej Gumpłowicz, Das oesterreichische Staatsrecht, str. 146.

Obdolženec, ki sodno znano ne more sam iz svojega zagovorniških stroškov trpeti, sme zahtevati, da se mu da zagovornika kakor zastopnika u bogih, in sicer za izvedbo kakega določnega, naznanjenega pravnega pomočka, za utemeljitev priglašene ugovora zoper obtožnico in slednjič za glavno razpravo pred razsojajočim sodiščem. V postopanju pri okrajnem sodišču za pridodanje zastopnikov ubogih ni skrbjeno.

Vsa ta gori označena zagovarjanja, ki so bodisi začasno, bodisi za vedno zastonj, smatrajo se za težko breme odvetniškega stanu.¹⁾ V večjih mestih navadno dobro situirani odvetniki pošljejo, ako nimajo sami koncipijenta, ki sme samostojno zagovarjati, kakor hitro jih zadene vrsta neplačanih zagovornikov, manj dobro situiranega tovariša, na mesto da bi šli sami zagovarjat, za kar mu plačajo zmeren honorar. Zagovorniki so osobito umirovljeni sodniki, ki grede v velika mesta stanovat, da se potem za take substitucije obrtoma oglašajo. Na Dunaju se je ustanovilo društvo, ki po svojem štatutu skrbi za take substitucije. Vsakdo, ki ne želi, da bi moral iti sam zagovarjat, plača na leto 20 K in si pridobi s tem pravico, da mu priskrbi društvo namestnika, kakor hitro pride nanj vrsta brezplačnega zagovarjanja.

Niti uradno postavljeni, niti od obdolženca prosto voljeni zagovornik ne rabi strankinega pismenega pooblastila. Zadošča, da pride z obdolžencem na sodišče k razpravi; vsak obdolženec najme si lahko tudi po več zagovornikov, vendar se vsled tega ne sme pomnožiti število obtožencu pristojajočih govorov. Vsak obdolženec pa sme tudi vsak čas zagovorniške posle prenesti od prostovoljnega zagovornika na drugega; tudi naloga uradoma postavljenega zagovornika se neha, kakor hitro si najme obdolženec sam drugega odvetnika, vendar se vsled tega nikdar ne sme pravi tok postopanja ovirati.

Pravice zagovornikov so dokaj ozko omejene: V predpostopanju sme zagovornik prisostvovati pri lokalnih ogledih, hišnih

¹⁾ »Odvetnik na deželi« toži (Jur. Bl. 1908 str. 124), da je bilo od njegovih 600 slučajev, ko je uboge zagovarjal, 50% popolnoma brezupnih, — 30% jih je končalo s popolno ali delno oprostivjo, ker se je dejanski stan pri razpravi premenil, v 20% pa je bil storilec dvomljiv ali krivda preporna.

raziskavah in preiskavah papirjev; sme se z obdolžencem zgovoriti, vendar predno ta še ni obtožen, le vpričo sodne osebe. V kazenske spise sme zagovornik pred oznanilom obtožnice vpregledati le sporazumno s preiskovalnim sodnikom, odnosno svetovalstveno zbornico, pozneje slobodno, vendar izvzemši zapisnike o posvetovanju. Pri glavni razpravi sme se z obtožencem pogovoriti, vendar ne sme dati obtožencu neposredno pred ogovorom na posamezna vprašanja nikakega sveta. (Pri javnih razpravah sme zagovornik nositi posebno oblačilo: talar in baret, kakor sodniki 6.—9. činovnega reda, le da obrobki niso vijoličasti, ampak črnobaržunasti. V resnici pa prihajajo odvetniki po večini tudi pred porotnike v črni suknji in ne dosegajo manjih uspehov, nego ljubitelji talarja.) Svojo zmožnost kažejo zagovorniki pred vsem pri porotnih razpravah. Tu imajo polno slobodo delovanja in govorjenja, tudi jo do dobra izkoristijo, da se le povspnejo do viška interesa cele obravnave. Tu pred očmi porotnikov, časninarskih poročevalcev, vedno mnogoštevilnega poslušalstva tvegajo včasih tudi kak »rencontre«, ki bi se ga drugje izognili Zagovarja se »pri oknu ven« Da vsakojako reklamno zagovarjanje pretežna večina odvetništva ostro obsoja, pač ni treba še posebej poudarjati.

Nedostojno vedenje zagovornika sme sodišče kaznovati disciplinarno (ukor, denarna globa do 200 K); ako so razmere po tem, sme se mu pravica, priti kakor zastopnik k sodišču, za 6 mesecev odtegniti, in sicer pri odvetnikih po disciplinarnem oblastvu krivca, pri neodvetnikih po višjem deželnem sodišču. V resnici pa ne pride do discipliniranja zagovornikov skoro nikoli.

V praksi si privzame obdolženec le v prav posebnih slučajih zagovornika že med poizvedbami ali v predpreiskavi. Pač zagovornika povprašujejo za svet, marsikedar je obdolžencev zagovor zagovornikovo delo, toda v sodno preiskavo se zagovornik ta čas še ne vmešava. Šele, ko se obdolžencu priobči obtožnica, onda se počne zagovornikovo pravo delovanje. Tu napravi zagovornik ugovor. Ako se temu ne ugodi, vložil čestokrat kak predlog, da se pribavi novih dokaznih sredstev za glavno razpravo. Obtožencu daje pomoč pri glavni ali porotni razpravi, pa tudi ako je bil obsojen, ga ne zapusti, bodisi, da vložil zanj kak pravni pomoček, bodisi da mu napravi prošnjo za spre-

membo kraja, kjer naj se kazen prestane, ali za odgoditev kazni, ali celo — pzneje — prošnjo za pomiloščenje. Odvetniki, ki imajo zveze z vplivnimi osebami, skrbe za to, da se take prošnje po posredovalcih v kabinetni pisarni priporoče. Če dobi prošnja le-tam »veliko signaturo« ali vsaj označbo »ab Imperatore«, onda jo pošlje justično ministrstvo na spodnje inštanice z ukazom, da je o prošnji poročati. Ako tega ukaza ni, onda pride taka prošnja pač redkokdaj nazaj v kabinetno pisarno, ker ima tako prva, kakor tudi vsaka vmesna inštanca pravico, odkloniti jo, češ nedostaje vpoštevalnih razlogov; prosilec nima zoper tako odločitev nobene pritožbe.

Honorar si odvetnik v kazenskih zadevah — drugače kakor v civilnih — po navadi že v naprej zagotovi;¹⁾ zato pride le razmeroma redko do odmere stroškov zagovarjanja zoper lastno stranko. Le v stvareh radi razžaljenja časti so odmere na dnevnem redu, ako trpi stroške nasprotna stranka. Odmera je izključno stvar sodišča in se izvrši po kurencijalnem tarifu, kakor v civilnem postopanju, vendar s to razliko, da velja tarif le za potovalne stroške, pristojbine za odsotnost in za manipulacijo. Vsekakor se izcimi v mnogokaterih odvetniških pisarnah, ki imajo z zagovarjanjem obilo posla, sam po sebi nekak pavšalni tarif za gotove tipične slučaje. Velja pa pač le za stranke, ki svojo dolžnost že naprej poravnajo. (Dalje prih.)

Naša okrožna sodišča, njih opravila in osobje.

Ne samo navadni ljudje, temuč tudi pravniki dostikrat nimajo pravega pregleda o količini opravil, ki jih imajo okrožna sodišča. Nepravniki imajo okrožna sodišča le za nekako nižja sodišča, podrejena deželnim sodiščem, ker so ona postala šele v novejši dobi in jim ustno izročilo predočuje še veliko moč

¹⁾ Glej dr. M. Benedikt l. c., 3 nat., str. 91; nadalje Jur. Bl. 1907, str. 87.